

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת תרומה - זכור תשפ"א שנה שנייה גליון 75

בעניין מי שקבל עליו שבת האם יכול לתת או לקבל מתנות לאביזנים

נשאלתי במי שקבל עליו שבת ועדיין לא נתן מתנות לאביזנים האם רשאי לתת מתנות לאביזנים אחר שקבל עליו שבת, וכן מי שקבל שבת האם רשאי לקבל מתנות לאביזנים שהרי כבר נאסר באיסורי שבת.

הנה בפשוטו נראה לכאורה דכל שהוא לצורך מצוה מותר לתת מתנה, ולכן גם אם קיבל שבת מותר לתת מתנה וגם לקבל מתנה שהרי עדיין מצוות הפורים עליו, וכמ"כ האחרונים הובאו דבריהם במ"ב סימן תרס"ח לעניין המקבל עליו קדושת שמיני עצרת לא פקע מינה חיובא דסוכה וחייב לישב בסוכה, והכי נמי אכתי חייב במתנות לאביזנים אלא שאסור לעשות קניין בשבת, אבל לצורך מצוה שרי ובמתנות לאביזנים לכאורה אינו מקיים המצוה אלא א"כ קנהו העני ולהכי שרי להקנותו בשבת לצורך מצוה, וגם העני רשאי לקבל המתנה ולקנותו כדי שחבירו יקיים מצוותו.

וביותר נראה שהרי בבין השמשות מותר להקנות לו מתנות לאביזנים שהרי כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בבין השמשות וכיון שיש בו ספק מצוה שפיר עושהו בבין השמשות, שכל שהוא דבר מצוה ואין בו אלא משום שבות מותר לעשותו בבה"ש"מ, וא"כ גם אחר שקבל עליו שבת לא גרע מבין השמשות שמותר לעבור על השבות לצורך מצוה שקבלת שבת של יחיד אינו אוסרו בשבות לצורך מצוה כמבואר

במ"ב סימן ש"מ"ב, וא"כ גם אם נימא שאסור להקנות המתנות בשבת אבל בבין השמשות שרי לכולי עלמא.

וכן בן כרך שלא נתן מתנות לאביזנים בערב שבת יתן בשבת ויקנהו העני לעצמו ולא חיישנן בהאי איסורא משום שהוא לצורך מצוה, ובפשטות לא הפקיעו המצוה של מתנות לאביזנים בשבת אלא שהקדימוהו לע"ש משום מקרא מגילה אבל אם עדיין לא נתן המתנות בע"ש יכול לתתן בשבת וכ"כ בהליכות שלמה למרן הגרש"ז זצ"ל, אבל אפשר שגזרו עליו שלא לתתו בשבת משום הוצאה [וכמו שנתבאר באריכות בגליון הקודם], ובהנהגת מרן הגר"ח זונפלד זצ"ל כתב שאם לא נתן בע"ש יתן ביום א' אבל לא אמר לתתן בשבת.

ולענין קריאת המגילה בשבת בבין השמשות לכאורה לא גזרו על השבות בבין השמשות ושרי לקרוא אפי' מספק שמא יוצא בזה יד"ח, ואע"פ שאינו קורא המגילה של ט"ו וא"כ לא היתה סיבה לחוש כלל למה שגזרו שלא לקרות בשבת שמא יעברנו מכל מקום גם בזה איכא גזירה דרבה וכמ"כ המגן אברהם סימן תרצ"ב שפורים שחל ביום א' לא יקרא המגילה מפלג המנחה שמא יעביירו ומבואר שגם אם אין זמנו בשבת מכל מקום איכא למגור שמא יעביירו ואסור, ומכל מקום הכא שרי דמשום מצוה לא גזרו על השבות בבה"ש"מ וכנ"ל.

בעניין אם יש חשש איסור לתת משלוח מנות בשבת

מיעוטא דאין בקיאיין והכא כל ישראל חייבים במשלוח מנות התם שמא יעביירו והכא בוודאי אתה אומר שלחו מנות, עכ"ל.

יבואר דהכל בו והמאירי כתבו הטעם שאין עושין הסעודה בשבת משום המשלוח מנות שאי אפשר לעשותו בשבת

וכן נראה ממש"כ בבלבו (סימן מ"ה) וז"ל 'סעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין אותה ואין מקדימין והטעם שאין עושין אותה בשבת משום דלא מצי לקיזמי ומשלח מנות ובירושלמי נותן טעם אחר דכתיב (שם) לעשות אותם ימי משתה ושמחה מי שימחתו תלויה בב"ד יצא שבת ששמחתו תלויה בידי שמים כלומר דמקודש ודאי מששת ימי בראשית, עכ"ל.

וכ"כ במאירי (מגילה דף ה') בטעמא דאין עושין הסעודה בשבת וז"ל 'ועוד שהרי משלוח מנות היה נדחה, עכ"ל, ומבואר דמשלוח מנות נדחה משבת ולהכי לא עבדין הסעודה בשבת, ולכאורה הטעם שדוחין משלוח מנות משבת אינו אלא משום שמא יעביירו, ומבואר מדבריהם שאסורו חכמים המשלוח מנות בשבת משום גזירה כמו שאסרו המגילה בשבת.

יבואר דלהראשונים דס"ל דמשלוח מנות ביום א' משום הסעודה דס"ל דלא אסרוהו בשבת

אמנם נראה דלמשנ"ת באחרונים דמשלוח מנות הוא ביום הסעודה וכלשון הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה הל' ט"ו) וז"ל 'ביציא חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות, וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, עכ"ל, ונראה שהוא מדיני הסעודה, וכיון שדחו הסעודה ליום א' ממילא מצוות משלוח מנות הוא ביום א' בזמן הסעודה א"כ לא הוצרכו חכמים לגזור לאסרו בשבת, וא"כ להמהרל"ב דס"ל שחיובו בשבת יכול ליתן בשבת דגם להחולקים ליכא איסורא בזה.

ובאמת צריך ביאור אמאי להמהרל"ב לא ס"ל דאסרו משלוח מנות בשבת משום גזירה שמא יעביירו כמו במגילה, ואפשר דס"ל דכל שהוא מצוה בכל שבת שהרי משלוח מנות בשבת וכמו שכתב המגן אברהם סימן תרצ"ב סק"א שאין מברכין שהחיינו על משלוח מנות משום שנוהגת בכל שבת ויום טוב, ועבדין דרך היתר להכי לא גזרו בו פורים.

אבל להכנסת הגדולה דס"ל דמשלוח מנות הוא בעש"ק עם מתנות לאביזנים וכן כתב בחזון איש סימן קנ"ה סק"א א"כ צריך טעם למה לא קבעוהו בשבת שהוא זמנו

במה שנתבאר בגליון הקודם ששיטת המהרל"ב שצריך לתת משלוח מנות בשבת והמ"ב סימן תרפ"ח בשער הציון ס"ק ל' כתב בשם הפר"ח להחמיר בזה, וכן הוא בהנהגת מרן הגר"ח זונפלד זצ"ל והארכנו אם יש בזה איסור של מקח וממכר בשבת משום איסור מתנה בשבת, אבל העירוי דאכתי יש לעיין דאם אין זמנו בשבת אלא ביום א' אפשר שגזרו בו שלא לתת משלוח מנות בשבת גזירה שמא יעביירו והנותן משלוח מנות בשבת קעביד איסורא, ומדבריהם שהחמירו לתת משלוח מנות בשבת מבואר דליכא איסורא לתת משל"מ בשבת, אלא שלא חייבו לתת בשבת אבל אם נותן לא קעביד איסורא.

יבואר דמהראשונים והאחרונים דס"ל דאיכא איסורא לתת משלוח מנות בשבת

אמנם בחזון איש סימן קנ"ה כתב לפרש מה שאמרו בגמ' שאין קורין המגילה בשבת משום שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ופרש"י וז"ל 'וא"כ בשבת, וכתב בחזו"א וז"ל נראה דר"ל דאי אפשר להביא מתנות לבית עני משום איסור הוצאה ונראה דמה"ט אי אפשר לקיים משלוח מנות בשבת ואפשר דאין לקבוע מצוה זו בשבת דהוי עובדא דחול כיון דכל העם עסוקין בזה, אבל אין סברא דמשום דיוצאין מתנות לאביזנים במעות אי אפשר בשבת דשפיר יש לקיים בבשר ויין, והדבר מוכרח שהרי גזרו במגילה שמא יעביירו ואין אפשר לקיים משלוח מנות ומתנות לאביזנים בשבת שעיקרן הבאה מבית נותן לבית מקבל ואכילת מקבל בבית נותן תתכן רק באופן מוגבל ומצומצם וכו' עכ"ל.

ונראה מדבריו שאסרו לתת משלוח מנות ומתנות לאביזנים בשבת שעיקרן הבאה מבית נותן לבית מקבל, ואע"פ שלא מצאנו בש"ס שגזרו על זה מכל מקום נראה מדבריו שאסרוהו, וא"כ לדבריו אין ראוי להחמיר ולשלוח מנות בשבת שהרי אפשר דקעביד איסורא.

והנה בספר שבות יצחק (פורים המשולש) הביא מהלכות פורים המשולש למחר"ם די לונאנו [שהחיד"א בשם הגדולים כתב עליו שהיה אביר בתורה בזמן מהרח"ו והרמ"ע ומהראנ"ח], שהסכים עם המהרל"ב שהסעודה בשבת וכתב דכמה ראשונים סוברים כן, אבל השיב על דבריו בענין המשלוח מנות דס"ל דאיסורא איכא בזה שמא יעביירו ד' אמות ברה"ר, וז"ל שם ובעיני נראה שזה אסור גמור ונלמד זה ק"ו ממגילה ומה מגילה שהוא עיקר המצוה ושבה להשי"ת כדאמרין קריאתה זוהי הילולה גזרו עליה שמא יעביירו ד' אמות ברה"ר, ולא עוד אלא שחששו בה למיעוטא כמ"ש אין הכל בקיאיין בקריאתה ומשום אותו מיעוטא דמיעוטא גזרו על כל ישראל שלא לקרותה בשבת, מנות שאינן אלא מיני אכילה בעלמא על אחת כמה וכמה שיש להקדימם ביום ששי, וזה ק"ו כפול ומכופל ר"ל דהתם שבח לש"י והכא מיני אכילה בעלמא, התם

וע"כ דס"ל דבזה נמי איכא גזירה דרבנן שמא יעבידו וא"כ איכא איסורא לתת בשבת בתורת חיוב אע"פ שלא אסרו עצם הנתינה בכל שבת אבל אסרוהו בפורים שחל להיות בשבת משום דבנתינה של חיוב איכא למגור טפי וא"כ לדידהו אפשר דאין להחמיר לתת משלוח מנות בשבת שהרי יש בזה חששא דאיסורא דרבנן.

בעניין פרוז שהגיע בע"ש שהוא י"ד לכוך על מנת לשבות בו בשבת האם עליו לקרות את המגילה שנית

עיר שהלך בערב שבת לכוך שפיר חייל עליה חיוב קריאה של בן כרך גם באמצע היום ויתחייב לקרוא שנית וצ"ע.

אכן יש לחלק ולומר דאפי' הירושלמי מודה בנדון דידן שמתחייב באמצע יום י"ד כיון שבתחלת ליל ט"ו שהוא המחייב של קריאת המגילה הרי הוא בכרך ולכן מתחייב גם באמצע יום י"ד משא"כ אם מתגיייר באמצע היום בזה מבטא להירושלמי אם מתחייב בקריאת המגילה.

ובאמת במג"א ר"ס תרפ"ז כתב בשם הגהות מיימוני דגר שנתגיייר ביום קודם נין החמה פטור מקריאת הלילה אבל בקריאת היום מיהא חיוב, ואם נתגיייר בלילה חייב אף בקריאת הלילה הרי דס"ל דחל עליו חיוב קריאה אף באמצע הלילה אע"פ שבתחלת הלילה לא נתחייב, אמנם יש לחלק כמשנ"ת דכיון שמתחייב בתחלת היום שהוא עיקר המחייב בקריאת המגילה שפיר מתחייב גם על קריאת הלילה אע"פ שלא נתחייב בתחלתה.

יבואר אם בן כרך שקריאתו שלא בזמנו וצריך עשרה אם יוצא מפרוז שקריאתו סגי בפחות מעשרה

והנה בני כרכים הקוראים בי"ד להרבה ראשונים חשיב קריאתה שלא בזמנה ובעי עשרה כדי לצאת יד"ח, ויש לעיין אם יוצא מפרוז שהוא זמן קריאתו ויוצא בפחות מעשרה כיון שקריאה זו ששומע מהפרוז הוא חשיב פרסומי ניסא או כיון דלדידה לא חשיב שנעשה בפרסום לא יוצא יד"ח.

וכה"ג יל"ע במשנ"ת שבן עיר שהגיע בכרך בי"ד מתחייב בקריאת בני כרכים, וא"כ יש להסתפק מה דינו של בן עיר שהיה בעיר בעלות השחר ונתחייב בקריאת בן עיר והגיע לכרך לתפלת שחרית ונתחייב גם בקריאת בני כרכים, וא"כ צריך לקרוא קריאה של בני עיירות שנתחייב בה בעלות השחר בעיר, וגם קריאה של בני כרכים שנתחייב בה כשהגיע לכרך ויוצא יד"ח בקריאה אחת, אלא דלקריאה של בני עיירות יוצא גם ביחיד, אבל לקריאה של בני כרכים שהוא שלא בזמנה צריך עשרה, ויש להסתפק אם בקריאה זו שהיא זמנה לבני עיירות כשהוא קורא ביחיד אם יוצא בה גם חיובא דבני כרכים שהרי סוף סוף קריאה זו הוא זמנה לבני עיירות וחשיב שנעשה בפרסומי ניסא או דילמא כיון דלקריאה של בני כרכים חשיב שלא בזמנה אינו יוצא בה אלא בעשרה וצ"ע.

ובטורי אבן מגילה דף ד' ע"ב כתב דטעמא שבקריאה שלא בזמנה ליכא פרסומי ניסא אע"פ שהכל קוראין אותה שלא בזמנה כיון שאין מצוות שמחה ומשלוח מנות ליכא פרסומי ניסא, וא"כ בזה שלחקורא יש מצוות משלוח מנות וסעודת פורים שפיר איכא פרסומי ניסא לקריאה זו, או דנימא דקריאה זו של בני כרכים שנתחייב בה אינו מחייבתו במצוות הפורים דידהו להכי חסר בפרסומי ניסא בקריאה זו.

והגע עצמך שהרי אם בן כרך יקרא קריאתו בעיר שיש בה שמחה ומשלוח מנות מי נימא דחשיב קריאה בפרסומי ניסא וע"כ דכל היכא דלדידה לא הוי פרסומי ניסא לא מהני פרסומי ניסא דאחריו והכי נמי כל היכא דקריאה זו המחייבתו לא הוי קריאה של פרסומי ניסא לא מהני אלא בעשרה ואכת"ע צ"ע.

בעניין חיוב הפרזים במשתה ושמחה בט"ו אדר כשחל ט"ו בשבת

לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה דהיינו דמשתה ושמחה נוהג כל אחד בימיו מדברי קבלה אבל לאסור את של זה בזה אינו אלא ממגילת תענית, ומבואר דליכא חיובא דמשתה ושמחה בתרווייהו אלא דממגילת תענית אסור בהספד ותענית וצ"ע מש"כ הרמ"א דחייב במשתה ושמחה קצת בשני הימים וצ"ע.

יבואר הסלקא דעתך דהש"ס ד"ד ט"ו תרווייהו אסורים במלאכה מהא דתרווייהו אסורים בהספד ותענית

והנראה בזה דאיתא שם דרבי נטע נמיעה בפורים, ומקשינן והיכי עביד הכי, והתני רב יוסף שמחה ומשתה ויו"ט, שמחה מלמד שאסור בהספד, משתה מלמד שאסור בתענית, ויו"ט מלמד שאסור בעשיית מלאכה, ומשנ"י אלא רבי בר ארביסר הוה וכו' נטע בחמיסר נטע וכו', ומקשינן ומי שרי והכתוב במגילת תענית את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למספד בהון, ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה, ותירצו הני מילי בהספד ותענית אבל במלאכה לא, ע"כ, ולכאורה קשה להבין מאי ס"ד דהש"ס דמגילת תענית נאסר במלאכה של זה בזה, הא לא אמרינן אלא דאסורים בהספד ומאי ס"ד דליחסר במלאכה, ומוכרח ומבואר דמה שאמרו במגילת תענית לאסור של זה בזה אינו איסור הספד ותענית בעלמא כשאר יו"ט דמגילת תענית, אלא שעשו את שניהם כיום הפורים וכמו"ש יומי פוריא אינון' ותרווייהו אסורים בהספד ותענית משום דמשתה ושמחה בתרווייהו הון, ומשונה ס"ד דנאסרו נמי במלאכה, דאף דמצות הפורים אינו נוהג אלא כל אחד בימיו מ"מ איסורי יום הפורים סלקא דעתא שנוהג בתרווייהו ולהכי גם מלאכה הוי לן למיסר בתרווייהו, ותירצו דרק לגבי הספד

בגליון הקודם נסתפקנו בבן עיר שהיה בעיר בי"ד ורוצה לילך לכרך להיות שם בט"ו שחל להיות בשבת האם שפיר למעבד הכי, שהרי מתחייב בשבת בחיוב קריאת המגילה אינו יכול לקרוא בשבת וגם לא קיים חיובו בערב שבת שהרי אכת"ע לא נתחייב בחיוב זה.

וכתבנו דאפשר שצריך לקרוא המגילה בשבת כהוראת מרן הגר"ח זונפלד וצ"ל שקטן שהגדיל בשבת פורים קורא המגילה בשבת ולא חיישין לגזירה דרבה היכא דהמצוה מוטלת על היחיד והכי נמי כיון שמצוות הקריאה אינה אלא על הפרוז שהגיע לכרך שפיר יכול לקרוא בשבת שלא גזרו עליו.

יבואר שבן עיר שבא לכרך בי"ד אפשר שמתחייב לקרוא המגילה בערב שבת

אמנם שמעתי מידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א להעיר בזה דיש לומר שהפרוז שהגיע בי"ד לכרך מתחייב לקרוא המגילה שנית בערב שבת שכבר נתחייב בקריאת המוקפין בערב שבת, משום דכל שדעתו להיות בכרך בשבת וכבר הוא בכרך בערב שבת הרי הוא נעשה בן כרך אע"פ שהוא נעשה בן כרך הוא היום ט"ו מכל מקום כבר בי"ד נעשה בן כרך, וראיה לדבר שהרי מוקפין בן יומא אינו נעשה אלא אם הוא בעלות השחר של ט"ו בכרך ואע"כ בליל ט"ו קורא המגילה בכרך משום שכבר נעשה בן כרך משום שדעתו להיות בכרך בעלות השחר של ט"ו, והכי נמי כיון שדעתו להיות בכרך בט"ו כבר נעשה בן כרך בי"ד ונתחייב בקריאתה בי"ד בכרך.

אכן נראה שכל זמן שלא הגיע לכרך אע"פ שדעתו להיות בכרך אינו יכול לקרותה בעיר, דכל זמן שלא הגיע לכרך אינו נעשה בן כרך בדעתו לחוד אלא אם עשה מעשה והגיע לכרך כמבואר בתשובות הרשב"א (חלק ג' סימן ת"ד) שכתב וז"ל 'מי שהוא בן עיר, וכוונתו לדור בכרך, אינו נעשה בן כרך, עד שיגיע שם, והרי הוא כבן עיר, עד שיעקור עצמו מן העיר, ושיגיע שם', אמנם בנדון דידן אחר שכבר הגיע לכרך שפיר נעשה בן כרך בי"ד לחייבו בקריאת י"ד בכרך שנית.

ואע"פ שיש לומר שאינו מתחייב בחיובי הכרך אלא בתחלת היום אבל באמצע היום אינו מתחייב בחיובי הכרך אבל בזה שמתחייב בחיובי הכרך בט"ו וקריאת בני ט"ו הוא בי"ד שפיר איכא למימר שחל עליה חיובא דבני כרך גם באמצע יום ד", וצ"ע.

יבואר אם גר שנתגיייר באמצע היום של י"ד אם מתחייב בקריאת המגילה

אכן סברא זו לכאורה תליא בספיקא דהירושלמי פ"ב דמגילה ה"ג וז"ל אמרו רב נחמן בר יעקב בעי מעתה גר שחל לאחור שהאיר המזרח כבר נפטר, וע"ש במפרשים ובחזו"א בס"י קנ"ב סק"ג ד"ה שם מעתה דפירש דאף דבעלמא לענין דין בן עיר ובן כרך הדבר תלוי בהאיר המזרח והמחשבה בכניסת היום לשהות שם עד לאחר שהאיר המזרח הוא הקובעת, מ"מ מבטא ליה אם האיר המזרח קובע לגמרי את החיוב ולא ייחיד להתחייב אלא כ"כ דהוא כאילו כבר עבר זמן מצות מגילה ואין לחייב את הגר שנתגיייר אחר שהאיר המזרח, או דלמא כיון דעדיין זמן קריאה היא כל היום א"כ הגר שנתגיייר אח"כ נמי מתחייב בקריאה ע"ש, ומעתה אי נימא דחייב עליו חיוב גם באמצע היום א"כ גם בבן

יש לעיין אם הפרזים שצריכים לעשות משתה ושמחה בט"ו כמו"ש הרמ"א סימן תרצ"ה ח"ל' וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מנהגים) וכן נהגו, עכ"ל, ובביאור הגר"א כתב משום דכתוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה דהיינו ב' הימים הם ימי משתה ושמחה, וא"כ כמו שצריך להשלים המשתה ושמחה של מוקפין בט"ו הכי נמי צריך להשלים המשתה ושמחה של פורים שצריכים לעשות בט"ו ומאחר שחל בשבת צריכים להשלימו בט"ו ביום א'.

והגר"ש קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' שפ"ה) כתב טעם מחודש אמאי לא עבדינן סעודת פורים בשבת משום דבפורים נצטוונו לבסומי עד דלא ידע ומאידיך נצטוונו במצוות זכור את יום השבת לקדשו ואי אפשר לקיים זכור את יום השבת אם מקיים עד דלא ידע דהוי תרת"י דסתרי, ולדידה פשוט שאין צריך להשלים השמחה של הפורים ביום א' שהרי לא נצטוו הפורים בט"ו להתבסם עד דלא ידע ויכולים לקיים השמחה בשבת גם כן, אבל למה שביארו הראשונים שהשמחה בשבת אינה ניכרת שהיא למצוות הפורים א"כ גם הפורים צריכים להשלים השמחה שהוצרכו לעשותה בשבת להשלימו ביום א'.

ואפשר דכיון שאינו צריך אלא שמחה קצת סגי בזה במה שעושה שמחתו בשבת שמוסיף בסעודתו קצת אע"פ שאינו ניכר כל כך, אלא דממש"כ בירושלמי שגם סעודת ר"ח צריך להשלימו ביום א' מבואר דאפי' היכא שאינו חייב אלא בשמחה קצת צריך להשלימו ביום א' וא"כ הכי נמי יתחייב להשלימה ביום א' וצ"ע.

והנה בגמ' מגלה דף ה' ע"ב איתא 'הכתובים במגילת תענית את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למספד בהון ואמר רבא לא נצרכה אלא

ותענית חשיבי פורים, אבל לגבי איסור מלאכה לא חשיבי פורים לאסרם במלאכה.
ולפ"ז מבואר דאיסור הספד ותענית בתרווייהו הוא מדין משתה ושמחה בתרווייהו ולא
הוי איסור הספד ותענית בעלמא, כשאר יו"ט דמגילת תענית, ובהו מבואר שפיר
מש"כ הרא"ש שאינו נוהג אבילות בתרווייהו דכיון דאיסור הספד בפורים ילפינן ממש"כ
ימי משתה ושמחה ובתרווייהו אסור ההספד משום דשמחה ומשתה בתרווייהו נהגי ולהכי
שפיר אמרינן דאין אבילות נוהג בהם דבימים דנוהג משתה ושמחה אינו נוהג אבילות.

בגדר דין עשרה בקריאת המגילה שלא בזמנה

השמיע לאנו ליכא פרסומי ניסא, א"כ י"ל דלהכי כ' הרמב"ם (פ"ב שם ה"ז) יצאו הקוראין והשומעים
מן הקוראין דכיון דדינא דלהשמיע לאנו הוא לעיכובא ע"כ כתב דאעפ"כ יצאו הקוראין דכיון דמגילה
חביבא שומעין הם את עצמן, אמנם להגירסא דלא גרסי בר"מ דחרש אינו מוציא אחרים יד"ח א"א
לפרש כן וצ"ל לכאורה כהגרי"ד וצ"ל.

יבואר אם כשקורא בעצמו שומע אחרים הקוראים בחביבא דתרי קלי משתמעי

עוד יש לפקפק בתירוצי הגרי"ד וצ"ל דלפמש"כ התוס' (סוטה דל"ט: ד"ה עד) דאף דבחיבא תרי
קלי משתמעי מ"מ הקוראין עצמן אינם שומעין אחרים, וכן הביא בה"י (ס' תר"צ) בשם שו"ת
הרשב"א דמי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה לא יקרא בה עם הש"צ מפני שנותן דעתו בקריאתו
באותה מגילה, ואף דמגילה חביבא ותרי קלי משתמעי ויכול לשמוע אף מהש"צ מ"מ הקורא עצמו
אינו שומע אחר שקורא, וכמ"ש התוס'. א"כ א"א לפרש כן בכנות הרמב"ם, ורק אם נאמר דדעת
הרמב"ם דאף בכה"ג משתמעי מוכח כהגרי"ד.

והנה החזו"א (סוף ה' מגילה) כתב דעשרה חשיב אפ' שכל אחד קורא במגילה לעצמו, והוכיח כן
מחא דתנן במגילה (דף י"ז.) היה כותבה וכו' אם כיון לבו יצא, ומוקים לה בגמ' דמנחה מגילה
קמיה קרי לה מינה, ובדואי מסתבר דלא מיירי שהוא קורא וכותב וכל העיבור ממתנין עליו אלא הוא
קורא לעצמו, ולרב אסי דאפ' בזמנה בעי עשרה, ולדעת הר"ף שהוא לעיכובא, ע"כ מוכח דאף אם
כל אחד קורא במגילה לעצמו מיקרי עשרה, ואף דאין קוראין כולן יחד בשוה אלא אחד ממהר
קריאתו ואחד קורא יותר במתינות, מ"מ מיקרי עשרה כמו בתפילת שמו"ע דכל שקבעו בב"א
להתפלל אף שאחד מזרז ואחד מתעכב מיקרי בציבור.

ועיין אור שמה (פ"א מהל' מגילה ה"י) שכתב וז"ל ובירושלמי פ"ב עלה דהיה כותבה וכו' אם כיון
לבו יצא פריך, הדא אמרה דמותר במלאכה ומשני במוקפין שקוראים בארבעה עשר והיינו
בחל להיות בערב שבת, ולא משני דמירי כגון בכפרים משום דשלא בזמנו בעי עשרה, אבל במוקפין
הקוראין ב"ד בזה חשיב קריאה בזמנו ואין צריך עשרה ובהו הביא רבינו להרמב"ם דס"ל דמוקפין
ב"ד שחשיב קריאה בזמנה יעו"ש.

ובספר מקראי קדש בהגה"ה שם כתב הגרי"ד כהן וצ"ל וז"ל ונראה כוונתו דאי אפשר לאוקומי
מתניתין בשלא בזמנו דבעי עשרה שהטעם דשלא בזמנו דבעי עשרה הוא לפרסומי ניסא
כמו שכתב רש"י בדף ה' ובכותב את המגילה ודורשה ומגילה וכו' לבו לצאת אפילו כשכותבה בפני
עשרה אין כאן פרסומי ניסא דבפני השומעים לא נגלה הדבר שהוא קורא לשם מקרא מגילה
והדברים שבלבו לא נגלה לשומעים ואפילו אמר בלחש שהוא מכוין גם לקריאת המגילה לא נקרא
שהוא קורא בפני עשרה וכו' עכ"ל, והיינו דבכותב המגילה אינו נראה דהוי פרסומי ניסא גם בעשרה
אבל להראשונים דס"ל דגם בזמנה בעי עשרה לעיכובא ע"כ צ"ל כמש"כ החזו"א.

יבואר אם העולה קורא עם הבעל קורא ומשמיע לאזנו

עוד יש להוכיח כדעת החזו"א ממש"כ ה"מ סקמ"א, דהנה בב"י (שם) הביא דעת הרא"ש
דהעולה לתורה צריך לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אך הביא בדבריו הוזהר
מבואר דלא יקרא העולה לתורה עם הש"צ, ומסיק דאף לדברי הוזהר רשאי לקרות אלא דבעינן שלא
ישמיע לאזנו (וכ"פ בשו"ע שם). ובד"מ (שם) כתב דאף לדברי הוזהר רשאי לקרות ולהשמיע לאזנו,
וכונת הוזהר להא דתרי קלי לא משתמעי ואינו אלא בקול והנה אם נימא כמ"ש דה"מ דהעולה קורא
ומשמיע לאזנו התנעו דהציבור ישמעו הבעל קורא וליכא תרי קלי כיון דקול הש"צ הוא קול גדול
יותר, אבל העולה שקורא לעצמו ומשמיע לאזנו כיון דכתבו התוס' בסוטה דף ל"ט ע"ב דאפ' בחביבא
מ"מ את עצמו שומע יותר, הכא דאין קריאת התורה חשיב כחביבא אין העולה שומע את הש"צ,
ולדעת הגרי"ד נמצא דקורא ביחיד, וע"כ מוכח כדעת החזו"א דאף עשרה שקוראין יחד מיקרי קריאה
בציבור, וה"ל העולה אע"פ שאינו שומע את הש"צ חשיב שקורא בציבור (ועי' פמ"ג סקמ"א בא"א
סק"ג, ובחוט שני ריבית עמוד קמ"ז).

אמנם אפשר דכשקורא בלחש שפיר שומע את הש"ן אע"פ ששומע את עצמו ורק בתרי קלי
שקולים שוה אינם משתמעי וצ"ל.

בעניין גדר השלמות המשתה ושמחה בט"ז אדר

ביארו בזה שמאחר ואינו ניכר שמחתו כשעושים אותו בשבת צריך לעשותו ביום א' ויש להסתפק
בגדר ההשלמה שמשלמין המשתה ושמחה של פורים שחל להיות בשבת לעשותו לאחר השבת
ביום א' אם גדרו השלמת הסעודה לחוד שצריך לעשותו ביום א' משום שאינו ניכר בשבת אבל

ונראה להוסיף בזה שהרי הא דמגילה בעי עשרה בזמנה ושלא בזמנה שוין אלא דשלא בזמנה הוא
לעיכובא לכמה ראשונים ולא מסתבר שלא הקפיד מרן הגרי"ד לקרותה בעשרה וצ"ע.
וידוע כמה נצטער רבינו הגר"א כל ימיו על קריאת המגילה אחת בימי גלותו שלא עלה בידו לקרותה
בעשרה, ואפשר דמכל מקום הרי הוא שומע הבעל קורא גם כן כמ"ש הגרי"ד בכוונת הרמב"ם
וא"צ ע"כ מה היה חזק קפידתם במגילה שלא בזמנה, ואפשר שקפידתם היה שמוא ישלים אחוה הבעל
קורא ובהו לא ישמע הבעל קורא שהרי הוא למפרע ולכן הקפידו במגילה שלא בזמנה.

הנה במגילה שלא בזמנה לכולי עלמא בעי עשרה אלא דנחלקו הראשונים אם בלא
עשרה אין יוצאין יד"ח או שאינו אלא לכתחילה, והמ"ב סוף סימן תר"צ כתב
שהקורא בלא עשרה אינו מברך על קריאתה משום שעשרה הוא לעיכובא במגילה
שלא בזמנה, וכבר נודע שנחלקו רבותינו בגדר עשרה לקריאת המגילה אם בעינן
שעשרה ישמעו הקריאה מאחד או שעשרה קוראים המגילה חשיב גם בעשרה,
דדעת מרן החזו"א שגם עשרה הקוראים המגילה יחד חשיב קריאה בעשרה דעת
מרן הגרי"ד דבעינן שיקרא אחד וישמעו עשרה ממנו אבל בלא"ה לא חשיב קריאה
בעשרה ואינו יוצא בה יד"ח.

והנה נראה לברר קצת מן הראשונים מה דעתם בזה, תנן בריש מגילה 'מגילה נקראת בי"א בי"ב
בי"ג וכו' אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה', ופרש"י דהכפרים אינן בקיאין לקרות וצריכין
שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולא הטריחוהו חכמים וכו', ותוס' רעק"א הביא דהתוס' (יבמות יד.
ד"ה כ') כתבו בשם הירושלמי דאין הבן עיר יכול להוציאם כיון שהוא אינו מחויב בדבר, וכתב
ברעק"א שם דה"ל פ' דאחד מבני הכפר קורא, וצ"ל דכשמתאספים כל בני הכפרים יחד מתוך כלם
יש אחד שיודע לקרות והוא יקרא להם, אך בכל כפר בפ"ע אפשר דאין אפילו אחד שיודע לקרות,
ובדעת רש"י שכתב שאחד מבני העיר קורא המגילה ביאר ברעק"א דה"ל עיר קורא ובני הכפרים עונים
אחריו מלה במלה דבלא"ה אין בן העיר מוציאם יד"ח דחשיב כאינו מחויב בדבר.

והנה לדברי הרעק"א מבואר דכה"ג חשיב שקראו בעשרה, דהא מגילה שלא בזמנה לכו"ע
בעי עשרה כמבואר בשו"ע סוף סימן תר"צ, ואי עשרה לעיכובא הרי אינו מוציאם יד"ח וע"כ
שגם בכה"ג ס"ל להרעק"א דחשיב עשרה אע"פ שכולם קוראים כאחד.

אמנם בדעת רש"י אפ' דלא כהרעק"א, והוא דאחד מבני הכפרים יקרא מלה במלה עם קריאת
הבן עיר בקול ושאר בני הכפרים יצאו ממנו מדין שומע כעונה ושפיר מקיים עשרה גם למרן
הגרי"ד, אבל הרעק"א שכתב שכולם יאמרו עמו מלה במלה נראה דס"ל דחשיב בעשרה בכה"ג.

יבואר ראיית הגרי"ד דהרמב"ם ס"ל דעשרה לקריאת המגילה אינו אלא באחד

קורא ועשרה שומעים

ושמעת בשם מרן הגרי"ד סאלאוויצ'ק וצ"ל ראש ישיבת בריסק שהביא ראי' מהרמב"ם (פ"ב
מגילה ה"ה) דבעי עשרה שומעים הקריאה מהיחיד כדי שיהא חשוב מגילה בעשרה,
שכתב הר"מ וז"ל, קראוה שניים אפילו עשרה כאחד יצאו הקוראין והשומעים מן הקוראין, עכ"ל,
וכונת הרמב"ם כדא דתרי קלי לא משתמעי אבל בחביבא משתמעי ולהכי בקריאת המגילה
יוצאין גם בתרי קלי משום שחביבא להו, ולכן כתב שקראוה עשרה יצאו הקוראים והשומעים מן
הקוראים, ולכא"ז צ"ב איזה חידוש השמיענו הרמב"ם דהקוראין יצאו, דהרי קוראין פשיטא דיוצאים
שהרי קראו המגילה, ולא הוצרך להשמיענו אלא דאף השומעין יוצאין דאף דבעלמא אמר' דתרי קלי
לא משתמעי במגילה שאנו דכיון דחביבא יחבי דעתיהו ושמע, אע"כ דס"ל להרמב"ם דעשרה
מיקרי רק כשכולם שומעים מהקורא, וע"כ כתב דאף במקום דבעינן עשרה כמגילה שלא בזמנה מ"מ
יצאו הקוראין דכיון דחביבא יחבי דעתיהו ושמע כולם הקריאה מאחד מן הקוראין, דהיינו שכולם
שמעו את כולם ושפיר יצאו יד"ח.

וכבר נדפס ראייה זו בקובץ ישורון חלק ח' בשיעורים ממרן הגרי"ד וצ"ל על מסכת מגילה יעו"ש.
אכן לדבריו צריך לומר שהרמב"ם ס"ל דתרי קלי משתמעי בחביבא היינו ששומעים את כולם
ונחלקו בזה הראשונים בראש השנה דף ל"ד ע"ב ועיין במשנה ברורה סימן תקפ"ח ס"ק י"א
שהביא מחלקותם בזה.

אמנם י"ל דכוונת הרמב"ם כ' באופן אחר, דהנה הר"מ (פ"א מגילה ה"ב) כתב ז"ל, אחד הקורא ואחד
השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה, לפיכך אם היה
הקורא חרש שומע וקטן השומע ממנו לא יצא, עכ"ל, כן הוא לגירסת הכס"מ, אך הקשה דהא מוכרח
דאיירי בחרש המדבר דהא קרא את המגילה, וא"כ אמאי חשיב אינו מחויב בדבר הרי חרש המדבר
ואינו שומע הוא כפקח לכל דבריו, ולכן פירש דאינו מוציא את הרבים יד"ח משום דאינו משמיע לאזנו
ובמגילה הוא לעיכובא, אע"פ דבכ"ז אינו לעיכובא דמגילה שאנו דבעינן שיהא פרסומי ניסא וכשלא

איתא בירושלמי פרק קמא דמגילה הלכה ג' סעודת ראש חדש וסעודת פורים מאחרין ולא
מקדימין ר' זעירא בעא קומי ר' אבהו ויעשו אותן שבת א"ל (אסתר ט כב) לעשות אותם
ימי משתה ושמחה את שמחתו תלויה בב"ד יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים והראשונים

* ובספר אעלה בחמר כתב שם וזכרנו את הגרי"ד בפורים בעורר בבריסק במנהגו בקריאת המגילה
שהיה מתפלל במנין שכביתו ככל השנה ושם קראו עכורו את המגילה והיה נוהג להחזיק בידו
מגילה מקלף ולקרוא את כל המגילה בפיו תיבה בתיבה יחד עם הבעל קורא והיה קורא בקול כדי
שישמעו מה שמוציא מפיו ופעמים היה חוזר שוב ושוב על המילה והי' הקריאה נמשכת מתחילתה
עד תומה זמן רב, ואמר רבינו דמהנהגת הגרי"ד לקרוא המגילה יחד עם הבעל קורא מוכח דגם
כהאי גוונא נחשב קריאה בציבור ובכלל פרסומי ניסא הוא וכמ"ש החזו"א או"ח סוף סי' קנ"ה, עכ"ד,

עצומו של יום א' אינו יום הפורים ונפק"מ אם אבילות נוהגת בו או דיומ הפורים לענין משתה ומשתה קבעוהו ליום א' וכל היום ט"ז הוא יום משתה ומשתה ולחכי אין נוהג בו אבילות. ובספר פורים משולש להגר"ש דבלצקי זצ"ל האריך הרבה בזה והביא מכתבים רבים מגדולי ישראל לכל הצדדים.

והנה הר"ן במגלה דף ה' ביאר הירושלמי דמאחרין הסעודה משום דקרא דולא יעבור אקריאה קאי ולא אשמחה וכשם שהקדמה שנתנו חכמים לבני הכפרים אינה אלא לקריאה ולא לשמחה כך מה שאמר הכתוב ולא יעבור היינו לקריאה אבל לשמחה לא דבר הכתוב כלל וכו' עכ"ל. ונראה דכיון דעל חיוב משתה ושמחה לא נאמר ולא יעבור א"כ מה שאמרו בירושלמי דמשתה ושמחה עושין אותו ביום א' והרי כתבי במגילה ימי משתה ושמחה ומבואר במגילה דאיתנו עשיית משתה ושמחה בעלמא אלא צריך לעשות יום משתה ושמחה דהיינו שכל היום יהא יום של משתה ושמחה ואותו אי אפשר לנהוג בשבת, וא"כ ע"כ מה שעושין ביום א' אינו הסעודה בלבד אלא מעבירין את הימי משתה ושמחה ליום ט"ז שהוא יום א'.

יבואר דיומ ט"ז אינו השלמה אלא לענין הסעודה ולא לעצומו של יום

והנה בספר שו"ת מעיל שמואל סימן ט"ז כתב והא דעושים סעודת פורים ביום ט"ז הוא מדברי הירושלמי במגילה פ"ה ה"ד סעודת פורים מאחרין ולא מקדימין פירוש דמשלימין את הסעודה אחר פורים ולא מקדימין לפני פורים אבל לא דיומ ט"ז אקרי פורים דהא הירושלמי שם אומר דסעודת ראש חודש וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין ובראש חודש בודאי דאחרי ראש חודש אין זה ראש חודש דהא ראש חודש דאורייתא הוא ואינו אלא יום אחד מן התורה ובודאי דאחרי ראש חודש לא אקרי ראש חודש אלא דיש תשלומין לסעודת ראש חודש אחר ראש חודש כן הוא לענין סעודת פורים יש תשלומין לסעודת פורים אחרי פורים ואין לומר כיון דאוכיל סעודת פורים וחייב לבסומי לא שייך לומר דנהוג אבילות דהוי תרתין דסעודת פורים ולבסומי ואין זה סתירה דסברי דנהוג אבילות בפורים בודאי דהאביל חייב בסעודת פורים ולבסומי ואין זה סתירה לאבילות דהא בכלל היו עושים סעודות בבית האביל והיו שותין יין, לכן נראה לי דיומ ט"ז הוי רק השלמה למצות סעודת פורים ואין יום ט"ז נקרא פורים ולא כתוב במגילה כלל, עכ"ל.

אכן נראה דראש חדש שלא נאמר בו אלא לעשות סעודה יכול להשלמו למחרת ר"ח אע"פ שאינו ר"ח אבל בפורים שנאמר בו יום משתה ושמחה צריך להשלים את היום וכל היום ט"ז הוא הימי משתה ושמחה שצריך לעשות ביום ט"ז וא"כ כל היום הוא יום משתה. ולפ"ז אפשר שגם בליל ט"ז יש מקום למשתה ושמחה שכל יום משתה ושמחה של ט"ז עושין אותו ביום ט"ז וכמו שגם בליל ט"ז יש מצוה של שמחה קצת כמבואר במדרכי שהובא ברמ"א סימן תרצ"ה הכי נמי בליל ט"ז מביע לעשות שמחה קצת וצ"ע.

והנה נראה בזה עוד דהרי עצמו של יום הפורים קדושתו גדולה מאוד כמבואר בשל"ה הקדוש בשם הארי"ז ז"ל שפורים יש בו מעין קדושת יום הכפרים ויש לענין ביום ט"ז אם יש בו קדושה זו שהרי הפורים חלף הלך לו אלא שצריך להשלים מצוותו אבל עצמו של יום אינו אלא ביום הפורים עצמו או שעצמו של יום משלימין אותו ביום ט"ז, והנה בספר שערי ישישכר לבעל מנחת אלעזר במאמר ימי שישון כתב כי בזמן סעודת פורים סגולה היא שתקובל בקשתו של כל

יהודי רמז לכך מהפסוק מגילה אסתר ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש ויאמר המלך זה מלכו של עולם יתברך שמו לאסתר זה כנסת ישראל במשתה היין היינו משתה היין של פורים מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש, ויש לענין אם כל סגולת היום של פורים נאמר גם על יום ט"ז.

יבואר דבביאור הגר"א סימן תרצ"ה כתב דעד ערבית של אחר פורים עדיין קדושת פורים עליו

והנה בביאור הגר"א סימן תרצ"ה לענין הזכרת על הנסים בברכת המזון שמברכין אחר צאת הכוכבים של פורים שכתב דנדון זה תלוי במה שנחלקו הבבלי והירושלמי אם אפשר להתחיל תפלת נעילה בלילה או שצריך להתחיל מבע"י דמה שכתב השו"ע שאינו מזכיר על הנסים אינו אלא להתחיל מבע"י והו' משום שאזיל בשיטת הירושלמי שאף נעילה צריך להתחיל מבע"י אך אנו ק"ל דהבבלי דיכול להתחיל נעילה משחשיכה ומש"ה יכול להזכיר שבת גם כשהתחיל לאכול בלילה אם לא התפלל מעריב עדיין קדושת שבת עליו והכי נמי קדושת פורים עליו כל זמן שלא התפלל מעריב יע"ש, את"ד ז"ל.

וצ"ב מאי שייטיה דברהמ"ז לתפלת נעילה, והנראה בדעת הגר"א דכשתקנו חכמים הזכרה בבמה"ז תקנוהו כעין תפלה ובתפלה אמרו חכמים שכל זמן שלא התפלל עדיין מעריב עדיין איכא קדושת היום הקודם וכדחזינו שהתפלל נעילה מזכיר של שבת וממילא גם בבמה"ז צריך להזכיר קדושת היום הקודם אם לא התפלל מעריב ומש"ה שייך דין זה גם בפורים דאף שאין בו דין תוספת יו"ט מ"מ לענין הזכרה וקדושת היום חשיב כיום אמתול קודם שהתפלל מעריב, והסיק הגר"א דכיון שהבבלי סובר שאפשר להתפלל נעילה בלילה ומזכיר של שבת בנעילה א"כ חזינו שלענין תפלה נמשכת קדושת היום הקודם אף אם לא התחיל להתפלל מבע"י וא"כ גם לענין ברהמ"ז לא מקעה קדושת היום הקודם וצריך להזכיר רצה ועה"ל אם התחיל לאכול בלילה קודם שהתפלל ערבית.

יבואר אם קדושת היום של יום ט"ז ממשכת עד תפלת ערבית שמתפללים במוצאי פורים

והנה ביום ט"ז לזכרים אם יתחיל לאכול בלילה אחר צאת הכוכבים יש להסתפק אם יש בו בסעודה זו קדושת פורים אע"פ שאין אומרים בו על הנסים, אבל כל זמן שלא התפלל מעריב עדיין קדושת פורים עליו, וא"כ ספק זה תלוי אם ביום ט"ז הוא השלמת המצוה בעלמא או שהוא השלמת היום וכל היום יש בו קדושת פורים לענין משתה ושמחה שלענין זה הוא כיום הפורים עצמו ולכן כל זמן שלא התפלל ערבית עדיין קדושת הפורים עליו. ובדרך אפשר היה נראה לומר עוד שיכול עדיין להשלים מצוות סעודת פורים גם אחר צאת הכוכבים אע"פ שביום הפורים עצמו אם יצאו הכוכבים כבר אינו יכול לקיים מצוותו אחר זמנו, אבל בזה שהוא השלמה בעלמא אפשר שההשלמה היא עד ערבית, אכן נראה שאין ההשלמה גדולה מן היום עצמו ואם אינו יוצא הסעודה אחר צאה"כ אינו יוצא גם ביום זה אחר צאה"כ וצ"ע.

דברי אגדה שנאמרו בסעודת פורים בשנת תש"פ

ועל דרך זה שמעתי בשם הרה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א שאמר שבפורים אומרים שמי שנוהג ברכב אסור לו להשתכר שהוא סנה לל כל הנוסעים, אבל הנוסעים ברכב שאינם נוהגים יכולים להשתכר. וכן אנו בפורים אנו מגלים דעתנו שאנחנו לא מנהיגים אלא מנהיגים בידו יתברך כמגילת עלי יאמו ויכולים להשתכר שכל מה שנעשה עמנו הוא על ידו יתברך כמגילת עלי אמו. וכן שמעתי על דרך זה בשם הגה"צ ר' נתן וכשפגיל זצ"ל שאמר הדעת הוא השדכן בין ישראל לאביהם שבשמים שעל ידו אנו יכולים להתחבר עמו במחשבתנו, ובפורים אין צריכים לשדכן שהרי אנתנו מקושרים ומחוברים עם יצירתנו ובזרענו בלא שדכן כלל.

בעיניי של שני נראה הרבה דברים שהיה עושה בעולם אחרת ממה שנעשה על ידו יתברך וצריך לידע שהכל מה שנראה מיותר הוא מיותר יתברך הכל לטובת האדם ועולם הסד' יבנה. וכמו שמעתי על דרך הדרוש שהמחליף בקריאת אריס ואירידי שמקיים אחד לולות בקריאת המגילה הרי לא יצא יד"ח קריאת המגילה, אע"פ שנראה שמה שהחליף המן חרש לתת שמות אלו לבניהם היה אחר מצות ומריבה גדולה ולבסוף נצח המן לאשתו וכל השמות הזה שגבר על אשתו בקריאת שם אחד לולות הוא מעכב בקריאת המגילה, וכל זה לידע שמה המן ואין חרש כלל הוא מעשה ד' יתברך בעולמו אלא שהכל באסתר ואנו מגלים האסתר פנים בקריאת המגילה לידע ולהודיע שכל מה שנעשה אינו אלא מעשה ד' יתברך.

כל תכלית האדם בעולם הזה הוא המלחמה כנגד היצר

וכ"כ הגר"א באגרתו ועד יום מותו צריך האדם להתיימר ולא בתעניתים ומוסרים רק ברסן פיו ותאוותיו והיה התשובה וזה כל פרי העולם הבא שנאמר כי נר מצוה ותורה אור אבל ודרך חיים הנצחיים תוכחות מוסר. וכן אמרו אורב לפירוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו שהוא תכלית הנרצה מאתו מוד' יתברך. ואיתא בגמ' בכתובות דף י"ל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים דמיה מועטין בניה מועטין ורמז יש בדבר שכל אשה שיש לה הרבה צער ונסיון וקושי תזכה לבנים מרובים דהיינו הפירות שיהיה לה ידיה רב למאור אבל אם דמיה מועטין בניה גם כן מועטין שכל שאין הרבה קשיים אין אזכרים לבנות שכן גדול. וכמו כן אמרו בתענית דף י', סבר לה כי הא דכי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא 'תור עניי זעירין מוהי חשוד עניי סגיין מוהי' ע"כ, ומבואר דכל כמה שיש עניי חשודים יותר הגשמים שיוזרים הם מרובים יותר וזה מה שרימו לנו שככל שהאדם עובר נסיונות קשים יותר הרי הוא מועד לטעם גדול יותר ולפי גודל החשדות כן הוא גדל השפע והאור הבא אחריו.

וזה מוש"כ במגלה דף י"ב הוא אחשוורוש המולך שמוך מעצמו ואמרו דיש דורשים לשבח דלית דחשיב למלכא מוהי, ובביאור הגר"א על המגלה בדרך הדמיון ביאר שרק דרך היצר הרע דהיינו דרך הקשיים ודרך הנסיונות כך זוכים להשיג את המעלות של דבקות בהקב"ה, וזה תכליתו של היצר הרע לעשות איתנו מלחמה והיינו דלית דחשיב למלכו של עולם כוונתה שעל ידו זוכים לכל הטובות. וכמו שכתב המסלתי ישרים והנה שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים המרחיקים אותו ממנו יתברך, ואם ידיו לבן חיל וינצח המלחמה מכלל הצדדים, הוא ידיו האדם השלם אשר יזכה לירבק בבזורא ויצא מן הפרודות הזה ויכנס בתקליף לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ותנחמו מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתלל לדבק בו, כן ישיגו וישמחו בו. וכ"כ הגר"א באדרת אליהו סוף בראשית על מה שאמרו בסוף המשנה אמר ר' יהושע בן לוי עתה הקב"ה להנחיל לכל צדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר להנחיל אהבי יש ד' של יש הוא ימין שעל מצות ששעשה בלא התברכות על היצר נוהל עשרה עולמות והש' הוא על השמאל שמתגבר על יצרו נוהל שלש מאות עולמות, שעיקר שכרו של האדם בעוה"ב הוא בהתגברות על יצרו.

בספר בני ישישכר הביא השמות שיש לבזון בברכת מקדש ישראל וראשי חדשים על פי הארי"ז ז"ל וכתב שם דהכוונה של שם חדש אדר בברכת מקדש ישראל וראשי חדשים הוא יוצא מסופי תיבות של הפסוק 'אוסרי לגפן עירת ולשורק בני אתנו' והוא סופי תיבות של שם הוי"ה כסדר ה' ה' ו', ומעתי לבאר ענינו של הפסוק הזה מה ששייך לחדש אדר על דרך הפשט.

וביאורו שהתוספת אותיות בתיבות אלו אינם נצרכים למשמעות התיבות, שהרי 'עירת' ה' מיותר שהרי עיר הוא חמור ואין צורך לה' יתירה וכן 'אוסרי' ה' מיותר, וכן 'בני' הוי"ד מיותר ואתנו הוי"ו נראה כמיותר, שהרי יכול לומר 'עיר ולשורק בן אתנו' וכל זה בא לומר לנו שכל מה שנראה שהוא שלא לצורך הוא באמת מוד' יתברך והאדם רואה

ויבא עמלק להלחם עם ישראל ברפידים. וצריך ביאור דהרי בכל מקום בתורה שהולכים למלחמה כתוב ויצא סיחון וכן כי תצא למלחמה, ובמלחמת עמלק כתוב ויבא עמלק להלחם עם ישראל ולמה לא כתב כמו בכל התורה ויצא למלחמה וצ"ב. ושמעתי הביאור בזה שאדם שנמצא במקומו והולך למלחמה הוא יוצא למלחמה שהאדם בטבעו אינו רוצה לעשות מלחמה אלא לשבת בשלום ובשלווה, ולפעמים הוא נאלץ לצאת ממקומו ולעשות מלחמה ולכן בכל מלחמה כתוב ויצא, אבל עמלק מקומו הוא עשיית מלחמה, והוא מקומו ותכליתו, ולכן נאמר ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים שהגיע למקומו ותכליתו, משום שכל תכליתו בעולם הוא לעשות מלחמה. והנה עמלק הוא היצר הרע שהרי שר של עשו הוא הס' מ בעצמו וזה כל תכלית בריאתו לעשות מלחמה, והאדם צריך לידע שהוא תמיד מוכן למלחמה ולא למנוחה הוא בעולם אלא לעמל וטורח כלשונו של המסלתי ישרים, והאדם חושב שלפעמים היצר הרע בא למלחמה ורק בזמן נסיון אנו צריכים להלחם, דבאמת היצר הרע מצוי תמיד כמנעב של מלחמה.

ולדידה יום ט"ז לא נהפך ליום משתה ושמחה כיום ט"ז אלא שצריך לעשות בו סעודה להשלים הסעודה שלא יכלו לעשותה בשבת.

¹ ושמעתי שאמרו להגר"ז קמנצקי זצ"ל רמז זה שאמרו ויאמר המלך לאסתר במשתה היין, המונח שמלכו של עולם אומר לכנסת ישראל במשתה של פורים מה שאלתך וינתן לך והיינו שכל הבקשות מתמלאות במשתה היין של פורים, ואמר הגר"ז קמנצקי שהמלך פירשו דרך רמז ואסתר דרך רמז, אבל משתה היין פירשו כפשוטו הרי אפשר שמשתה היין הוא גם כן רמז לענין אחר להסבר זה דאפשר דהרמז הוא יי"ה של תורה.